

Dvoudenní autokarový zájezd
Lužické hory a Máchův kraj

16. a 17. září 2006

- Odjezd:** 16. 9. 2006 v 7.00 od nádraží ČSD (po dohodě možnost nástupu na stanicích MHD směr Bohdaneč).
- Mapy:** KČT 1:50 000 na první den č. 14 Lužické hory (4. vyd. 2006),
na druhý den č. 15 Máchův kraj (3. vyd. 2004).
- Ubytování:** ve Cvikově v ubytovacím zařízení DDM Cvikováček na povlečených postelích, k dispozici je vybavená kuchyně.
- Občerstvení:** je zamluvena večeře v restauraci Český lev v Jablonném v Podještědí.

Letošní akce uzavírá cyklus čtyř zájezdů do malebného kraje Novoborska, při kterých jsme využili levného ubytování ve Cvikově. Region je zajímavý tím, že se zde stýkají atraktivní oblasti Lužické hory, Labské pískovce, České středohoří a Máchův kraj.

Bližší informace o místech, která jsou podtržena, jsou získány z Internetu a jsou uvedeny samostatně na konci textu ke každému dni.

Sobota 16. 9.

Celá sobotní trasa vede po části mezinárodní naučné stezky Lužické a Žitavské hory. Pojedeme asi 150 km přes Hradec Králové, Jičín, Turnov, Hodkovice nad Mohelkou, Český Dub a Osečnou do obce Jítrava, kde všichni vystoupí.

Trasa A

Z Jítravy po NS spolu se ZE přes Bílé (Sloní) kameny asi **2 km** na rozcestí s ČE u Vysoké. Vlevo po ČE přes Vysokou a Kozí hřbety na rozcestí se ZE v Horním Sedle (+2,5 km). Odtud po ZE (spolu s NS) přes Horní skály a Krkavčí skálu na rozcestí s MO (+2,5 km). Pokračujeme po NS Krásným dolem (značení je souběžně s ČE značkou) a pak souběžně se ZE kolem Skalního divadla na rozcestí Podkova (+1,5 km). Odtud jdeme vpravo po NS (spolu se ZE a MO) na rozcestí pod Popovou skálou a po MO na ni vystoupíme. Pak se vrátíme zpět na rozcestí Podkova (+3 km). Pokračujeme rovně po NS spolu s MO a od dalšího rozcestí s ČE kolem Tobiášovy borovice a Loupežnického vrchu (odbočka na vrchol) do Petrovic (+4,5 km).

Celkem 16 km.

V 16.00 hodin přejedeme z Petrovic k zámku Lemberk.

Trasa B

Do Petrovic jako A a pak pokračujeme pěšky **5,5 km** po NS spolu s MO a ze Židovic se ZE až k zámku Lemberk.

Celkem 21,5 km.

Poznámka: Obě trasy lze zkrátit o 4 km vynecháním cesty na Popovu skálu. Z Krásného dolu lze pokračovat po ČE přímo do Petrovic (ale byla by to škoda).

Od zámku Lemberk se vydáme po ZE kolem Letohrádku Bredovských a Zdislaviny studánky buď do Markvartic k zámku (**1,5 km**), nebo až do Jablonného v Podještědí (**3,5 km**).

Všichni se sejdem v restauraci ČESKÝ LEV v Jablonném v Podještědí a odtud po večeři odjedeme do Cvikova.

Zajímavosti na sobotní trase

Chráněná krajinná oblast Lužické hory byla vyhlášena v roce 1976 na území o rozloze 270 km² k zajištění ochrany harmonické krajiny v pískovcovém území tzv. České křídové pánve. Krajina vyniká výrazným reliéfem, vysokou lesnatostí a celkový krajinný ráz oblasti dokresluje lužická lidová architektura. K přírodovědecky nejhodnotnějším částem Lužických hor patří zbytky přirozených lesních porostů ve vrcholových partiích hor, podmáčené louky s výskytem vstavačovitých druhů rostlin a význačné geomorfologické útvary.

Bílé kameny (http://www.luzicke-hory.cz/obr/bilek_01.jpg) tvoří izolovanou, morfologicky výraznou skupinu skal asi 1 km severně od **Jítravy** na úpatí vrchu **Vysoká**. Skály jsou nápadné svou bělostí a zaoblenými tvary, připomínajícími mohutné hřbety odpočívajících slonů, proto jsou někdy označovány jako Sloní skály. Jako neobvyklá ukázka zvětrávání křídových pískovců jsou Bílé kameny od roku 1955 chráněny a vede kolem nich naučná stezka "Lužické a Žitavské hory". Skály jsou tvořeny šikmo ukloněnými vrstvami světlých svrchnokřídových pískovců. K jejich naklonění došlo v třetihorách vlivem tektonických pohybů na lužickém zlomu, jehož průběh je dobře patrný na nedalekých **Kozích hřbetech**. Během dalšího vývoje byly pískovce vystaveny intenzivní erozi, při níž docházelo k postupnému rozšiřování puklin a obrušování povrchu skal, které tak získaly svou současnou podobu. Dnes jsou Bílé kameny rozděleny třemi širokými, téměř svislými puklinami do několika samostatných skalních bloků, tvořících malé skalní město. Neobvyklý vzhled 20 m vysokých skal je podmíněn jejich složením. Svrchní části skal tvoří pískovce s vyšším obsahem minerálu kaolinitu, kterému vděčí za svou bílou barvu. Stejněměrné složení těchto pískovců zase vedlo při zvětrávání ke vzniku zaoblených tvarů. Ve spodní části skal jsou již pískovce méně kaolinitické a mají zřetelněji vyvinutou vrstevnatost se šikmým sklonem vrstev. Na stěnách nebo při úpatí skal vznikly vyvětráváním méně odolných vrstev pískovců oválné dutiny a jeskyně, z nichž největší je asi 6 m dlouhá. V jedné ze skal je také miniaturní, přes 4 m dlouhý skalní tunel.

Vysoká - Ostrý - Kozí hřbety (http://www.luzicke-hory.cz/obr/ostry_01.jpg): V nejvýchodnějším cípu Lužických hor je asi 2 km dlouhý hřbet, po jehož temeni probíhá významné geologické rozhraní, označované většinou jako **lužický zlom**, který se v současné době projevuje jako ostré rozhraní mezi druhohorními pískovci na jihozápadě a staršími horninami na severovýchodě. Hřbet začíná u **Horního Sedla** vrcholem Ostrý (507 m), na jehož jihozápadním svahu jsou u vrstevnicové cesty nevelké pískovcové věže Trojzubec a Poutník. U lesního rozcestí na východní straně vrchu je na stromě upevněný **Landvašský kříž**, k němuž se vztahuje místní pověst. Jihovýchodně od Ostrého vrchu je menší bezejmenné návrší, z něhož vystupují pískovcové skály s velmi strmě ukloněnými vrstvami. Na jedné z nich je možné vidět i tzv. tektonické zrcadlo - zarovnaný povrch skály, ohlazený třením pískovcových bloků, které se po sobě posouvaly. Dále k jihovýchodu jsou na temeni **Kozí hřbety** - pískovcové skály, jejichž jihozápadní stranu tvoří poměrně hladké, šikmo ukloněné vrstevní plochy, zatímco k severovýchodu spadají dolů strmými, až 20 metrů vysokými skalními srázy. Na jejich úpatí, překrytém napadanou sutí, vystupují již přeměněné horniny ještědského krystalinika. Z vrcholů skal jsou místy pěkné výhledy na některé vrcholy Lužických hor a Českolipska, nebo k severu přes údolí Lužické Nisy daleko do Německa. Pod vrcholem hřbetu je řada starých lomů, v nichž se kvalitní pískovec těžil jako stavební kámen. Kameníci z něj tesali kvádry, dveřní ostění, schody nebo parapety, ale také sochy, ozdobné portály, kamenné vázy a jiné ozdoby. Největšího rozkvětu těžba dosáhla na přelomu 18. a 19. století, kdy se zdejší kámen vozil i na stavby měšťanských domů do Liberce. Lámalo se zde ještě kolem roku 1835, později se ale těžba přestala vyplácet a lomy byly opuštěny. Kromě pískovců se zde na mnoha místech vyskytují také hrubozrnné slepence s většími valouny a s četnými otisky schránek druhohorních mlžů. Do pískovcové stěny jednoho ze starých lomů je vytesáno jméno Alexandra Humboldta s letopočtem 1851. Ve starých vlastivědách se traduje, že tento významný německý vědec a cestovatel zdejší lomy navštívil, ale žádný věrohodný doklad se o tom nezachoval.

V lese u cesty stojí skupina sedmi skalních věží, nazývaná **Horní skály** (dříve Oberwegsteine), ale mezi horolezci dodnes známější jako "Obrvégr". Skály jsou tvořené pískovcem a slepencem, zpevněným křemenným tmelem a prostoupeným tenkými žilkami křemene i vápence. Pro svou velkou

členitost a pevnost jsou velmi oblíbeným cílem horolezců a na jejich vrcholy vedou cesty až VII. stupně obtížnosti. V řadě skal, směřující od jihovýchodu k severozápadu, stojí jako první nevelká Cvičná věž a na dohled od ní jsou atraktivní věže Velká a Malá Smrtka, oddělené navzájem úzkou průrvou. Velká Smrtka patří k nejznámějším skalám v okolí a pojmenována prý byla podle neznámého lezce, který se na ní kdysi dávno nešťastně zabil. Opodál stojí Gahlerova věž, pojmenovaná po slavném horolezci Adolfu Gahlerovi. Nevelká tabulka na ní dodnes připomíná smrt Herberta Guhna, který se z ní zřítíl někdy ve 20. letech. Další menší skála se nazývá Dvojče a za ní je nejmohtnější Liberecká věž, pojmenovaná libereckým horolezeckým spolkem Wirbelsteiner, jehož členové na ní 4. srpna 1907 vztyčili železný kříž. Za Libereckou věží stojí ještě Sokol a o kousek dál nad cestou je rozlehlejší skalisko s poslední věží, nazývanou Zub. Skály byly navštěvovány již od počátku 20. století, kdy na ně vylezl liberecký básník a průkopník horolezectví Rudolf Kauschka se svými druhy. Většinu věží zdolali již na podzim roku 1904, pouze na obtížnou Gahlerovu věž vystoupili až 20. května 1906.

Popova skála (http://www.luzicke-hory.cz/obr/popsk_01.jpg): Výrazná pískovcová skála (565 m), vypínající se severně od Krásného dolu, je dominantou severovýchodního cípu Lužických hor. Skalnatý vrcholek vytvářejí tektonicky porušené svrchnokřídové pískovce. Původně vodorovně uložené vrstvy jsou různě vzpříčené a šikmo postavené. Zvětrávání podpořilo rozpad pískovců, vznik skalních stěn i nakupení mohutných balvanů. Kousek pod vrcholem jsou skalní mísy, oválné prohlubně vzniklé modelací různě odolných pískovcových vrstev. Při sestupu k severu jsou vlevo od stezky skalky s jeskyňkami a nevelkou skalní branou z nakupených balvanů. Hradní zříceninu připomínající rozlehlá vrcholová skála se sráznými stěnami je od roku 1904 přístupná po železných schodech se zábradlím. Z vrcholu, výrazně převyšujícího okolní les, je výborný kruhový rozhled do údolí Nisy, na Ještědský hřbet a Lužické hory, ale také na vzdálené kopce Šluknovského výběžku, německé Lužice, Jizerských hor a Máchova kraje.

Zámek Lemberk stojí na návrší nad údolím Panenského potoka u vsi Lvová, nedaleko Jablonného v Podještědí. Jeho předchůdcem byl středověký hrad, založený snad ve 40. letech 13. století jako strážní pomezí pevnost na obchodní stezce z Čech do Žitavy. Název hradu, jehož existence je poprvé doložena v roce 1244, byl odvozen z rodového znaku Markvarticů, kterým byla Ivce. Zakladatelem hradu byl nejspíše Havel z Lemberka, který patřil k předním osobnostem na královském dvoře Václava I. i Přemysla Otakara II. a byl významnou oporou církve v Čechách. Při tažení Václava I. na Moravu poznal svou budoucí choť Zdislavu, jejímž otcem byl moravský velmož Přibyslav z Křižanova, pán na Veveří a Brnu. Její matka Sibylla, jedna z dvorních dam královny Kunhuty, založila klášter ve Žďáru nad Sázavou. Po sňatku s Havlem přesídlila Zdislava na Lemberk a spolu s ním se podílela na výstavbě města Jablonného i na založení tamního kláštera. Měla dvě děti (Havla, který brzy zemřel, a Margaretu) a projevovala v té době neobvyklé sociální cítění: finančními prostředky i vlastní prací podporovala klášterní špitál i chudobinec. Podle průzkumu jejích kosterních pozůstatků se dožila věku 30 - 35 let a zemřela patrně na TBC krátce před rokem 1252; její hrobka je v chrámu sv. Vavřince a sv. Zdislavy v Jablonném v Podještědí. Její dobročinné skutky se staly legendami a v roce 1995 byla prohlášena za svatou.

V předhradí mimo areál zámku stojí vedle sebe tři patrové hrázděné domky ze 17. století. Dům čp. 5 je původní hospoda s prostorným klenutým sklepem z roku 1680. Dále směrem k jihozápadu stojí patrový raně barokní **zámeček Bredovských** s kamenným portálem (čp. 11), postavený po roce 1674. Za ním je rozlehlá zahrada, do níž se vchází portálem se znakem Bredů. Na okraji zahradní terasy jsou torza mytologických soch různého původu a barokní plastiky připisované Matyáši B. Braunovi. V parku jsou též dvě fontány ze 17. a 18. století. Navazující chráněná lipová alej vede k ohrazenému bývalému hřbitůvku s neudržovanou, tzv. **Zdislavinou kaplí** s věžičkou a náhrobníky. Další dvě chráněné aleje jsou pod návrším u Lvové. Na návrší v okolí zámku a předhradí jsou roztroušeny plastiky od sochařů ze všech koutů světa, kteří se na Lemberku zúčastnili několika sochařských setkání. Na úpatí návrší při cestě do Jablonného je upravený pramen "dobré vody", zvaný **Zdislavina studánka**. Zdobí ji empírový gloriét s osmi toskánskými sloupy, upravený roku 1862.

Neděle 17. 9.

Den věnujeme Máchovu kraji a větší část trasy povede po neznačených cestách. Celou trasu navrhl Luboš Chládek a naposledy byla prozkoumána na bivačovací akci OVT "Vítání jara v Polomených horách" 24. - 26. března 2006. Podrobná mapa: Ralsko 1:25.000 (Geodézie On Line, 2. vyd. 2005). Po snídani společně odjedeme v **8.00 hodin** do obce Noviny p. R. (asi 3 km od Stráže p. Ralskem).

Společně si prohlédneme Průrvu Ploučnice a pak půjdeme neznačenou cestou a nakonec po ČE na horu Ralsko se zříceninou hradu (4 km). Pokračujeme přes Juliinu vyhlídku do Vranova na zastávku ČSAD.

Celkem od autokaru 7,5 km.

Přejedeme do Hradčan. Odtud se vydáme po ZE na Havraní skálu, pak neznačeně Kamennou roklí a Šancemi a dále opět po ZE přes Psí kostely ke Skalní bráně (5 km). Odtud jsou **dvě možnosti**:

Trasa A - s návratem do Hradčan:

Po neznačené cestě projdeme Všivou roklí a pak po ZE Kraví roklí zpět do Hradčan (+4,5 km).

Celkem z Hradčan 9,5 km, od rána 17 km.

Autokar přejede s účastníky této trasy do Starých Splavů.

Trasa B - do Starých Splavů pěšky:

Začátek trasy vede po neznačených cestách, dále pak po MO; je třeba se tedy držet ve skupině nebo mít dobrou mapu!!

Skalní brána - U obrázku - Uhelná rokle - Dělová cesta - Velká Kraví rokle - St. Splavy (+11 km).

Celkem z Hradčan 16 km, od rána 23,5 km.

Ze Starých Splavů odjedeme v 16.30 hodin do Pardubic.

Pěkné zážitky a slunečné počasí všem přeje

Dáša Vodová

20. 7. 2006

Zajímavosti na nedělní trase

Průrvu Ploučnice, zvaná též Pekelný jícen nebo Hromová rána, je velmi zajímavou technickou památkou mezi městem Stráž pod Ralskem a obcí Noviny pod Ralskem. Je podzemním náhonem bývalého hamru. Svoji délkou 150 m a výškou tunelu 6 m se jedná o velmi pozoruhodné dílo. Do průrvy je svedena celá vodnatá říčka Ploučnice, která protéká asi 50 m mezi vysokými pískovcovými stěnami a potom se v pravém úhlu vnořuje do tunelu. Krátce nato se objevuje v otevřené propadlině, aby dál pokračovala dlouhým tunelem. V 19. století tudy vozil místní mlynář na loďkách za světla loučí návštěvníky, které tento technický "zázrak" uchvacoval. Průrvu občas projíždějí i vodáci, otužilci mohou průrvu projít (vody je zde maximálně do pasu) a na konci tunelu skočit do větší tůně, kde se dá i plavat. Průrvu Ploučnice byla k 17. prosinci 1997 prohlášena Ministerstvem kultury ČR za kulturní památku.

Zřícenina hradu Ralsko: Pravděpodobnými zakladateli hradu byli Markvarticové ve 13. století. Možná písemná zmínka vážící se k hradu pochází z roku 1339. Ralsko bylo šlechtickým hradem se dvěma obytnými věžemi a plnilo funkci vojenského opěrného bodu. Hrad byl dobýván a dobyt husity a po roce 1505 zpustl. V současném areálu nalezneme zbytky věží, hradby, zbytky dalších stavení, silnou štítovou zeď, nádrž na vodu, převět apod.

Havraní skála: Kóta 331 v Hradčanských stěnách - výhled na bývalé letiště, Ještěd, Ralsko atd.

Šance: Zbytky rozsáhlého vojen. opevnění z 2. pol. 18. stol. s příkopem a valem přes celé údolí.

Skalní brána: Zakončení skalního hřbítku Hradčanských stěn. Svou šířkou asi 4,5 m a výškou 2 až 5 metrů patří k největším svého druhu v Čechách.

Dělová cesta: Lesní silnička v jižní části Hradčanské pahorkatiny. Název pochází od přesunů děl a vojenské techniky na konci 18. století (za Josefa II.).